

Niet voor de winst

Gaat het in onderwijs om betrokken burgerschap of om productiviteit? Ook voor groen onderwijs is deze vraag relevant. Want er zijn signalen dat het steeds meer draait om de bijdrage aan de economische groei.

Boek dat pleit voor opleiden tot kritische wereldburgers

De Amerikaanse filosofe Martha Nussbaum schreef het boek *Not for profit*, vorig jaar vertaald als 'Niet voor de winst'. Zij stelt dat we afdrijven van onderwijs waar leerlingen zich ontwikkelen tot begripvolle en kritisch denkende burgers naar onderwijs als gereedschap van het bruto nationaal product. Het doel lijkt vooral economisch bruikbare leerlingen af te leveren.

In het mbo praten we vooral over arbeidsmarktrelevantie, constateert Harry Hermans, Citaverde College. Dat niet competenties, maar werkprocessen als leidraad gebruikt worden, illustreert volgens Dimphe Rubbens, APS, de ontwikkeling waar filosofe Martha Nussbaum voor waarschuwt (zie kader). Groen onderwijs onder Economische Zaken wijst in dezelfde richting: minister Verhagen verwacht dat onderwijs bijdraagt aan een hogere positie van Nederland op de wereldmarkt.

Belang van creativiteit

Nussbaum kijkt weliswaar vooral naar Amerika, maar ze waarschuwt voor een tendens die ook daarbuiten te zien is. Ze spreekt over een 'wereldwijde crisis in het onderwijs'. Dorstend naar nationaal gewin, zo schrijft ze, 'ontdoen vele landen en de daarin bestaande onderwijsstelsels zich achtereenvolgens van allerlei competenties die noodzakelijk zijn voor het levend houden van democratieën. Als deze trend zich voortzet, zullen landen overal ter wereld binnen korte tijd gene-

raties nuttige machines afleveren in plaats van volwaardige burgers die in staat zijn om zelfstandig te denken, zich kritisch op te stellen ten aanzien van de traditie en de betekenis te doorgronden van het lijden en de prestaties van anderen.'

De democratie heeft behoefte aan niet-exacte vakken, kunsten en geesteswetenschappen; aan geschiedenis, drama, talen, muziek. Aan competenties die leerlingen leren hun verbeeldingskracht te gebruiken, de eigen cultuur kritisch te bevragen en een betrokken burger te worden. Aan onderwijs dat bijdraagt aan mensenkennis, tolerantie en empathie; en dat tegengif vormt voor de geconstateerde verharding in de samenleving. Maar dit onderwijs dreigt als eerste wegbezuinigd te worden. Creativiteit wordt niet meer verbonden aan expressie, maar aan de vaardigheid om oplossingen te bedenken voor technische problemen.

De eigen ontwikkeling

Hoewel het onderwijs alleen de problemen in het democratisch functioneren van de

maatschappij waarschijnlijk niet kan oplossen, wijst Nussbaum op een punt dat in het groen onderwijs herkenning vindt. Want in de discussie over nut en noodzaak van onderwijs verschuift de nadruk naar wat Rubbens de 'harde' economische wereld noemt. Zij denkt ook dat de druk vanuit de Inspectie van het Onderwijs scholen verlamt zodra ze meer ontwikkelingsgerichtheid wensen. Terwijl "het kunnen omgaan met onzekerheden en daarbij je eigen ethische afwegingen kunnen maken in die wereld" essentieel is voor leerlingen straks. Hermans vindt dat alleen als onderwijs bijdraagt aan de ontwikkeling van een kritische en helpende houding er sprake kan zijn van echte groei bij die leerlingen. "Omdat we in het onderwijs afdwalen van die kern – de eigen ontwikkeling – en we vooral praten over een bijdrage aan de economische groei wordt het onderwijs, ook gestimuleerd door de politiek, steeds armoediger."

Maar, denken Rubbens en Hermans, als een docent kan aansluiten op de ontwikkelvraag van de leerling, en als er ruimte is voor een intersubjectieve beoordeling van competenties – een beoordeling door meerdere mensen – gaat het groen onderwijs in elk geval een goede kant op. (tvdb) ■

Reageren op dit bericht?
Mail naar
info@groenonderwijs.nl.